

Pietro Corsi (ed.) ve Paul Windling (ed.), *Information Sources in the History of Science and Medicine*, Londra, 1983, s. XVI 531.

Bu kitap toplam 23 makaleden meydana gelmiş 4 ana bölümden oluşmuştur.

Kitabın ilk kısmındaki makaleler; felsefe, din, bilim, siyaset ve bilim ve felsefe tarihi disiplinlerini ele alıp, onların aralarındaki karşılıklı münasebeti inceler. Bir başka deyişle, bu kısımda adı geçen disiplinler ve aralarındaki münasebet söz konusu edilmektedir.

Bu kısımdaki ilk makale editör Pietro Corsi tarafından kaleme alınmıştır: *History of Science, History of Philosophy and History of Theology* (s. 3-26).

Yazar burada, ilkin söz konusu disiplinler yani, bilim tarihi, felsefe tarihi ve teoloji tarihi arasındaki münasebeti verir. Makale özellikle bu disiplinlerin yakın geçmişiyle ilgilenenlere dikkate değer açıklamalar sunmaktadır. Ayrıca, makalenin sonunda, ilgilenenlerin çalışmalarına yardımcı olabilecek bir bibliyografya verilmiştir.

Bu kısmın ikinci makalesi Charles Webster tarafından kaleme alınmış *Historiography of Medicine* adını taşır (s. 29-42). Yazar burada tıp tarihi konusundaki faaliyetler hakkında bilgi vermektedir. Bu arada çeşitli tıp kongrelerinden de söz eden Webster, VI. Milletler Arası Tıp Kongresinin bir resmini de verir. (Leyden'de 1927 yılında yapılmıştı).

Eserin üçüncü makalesi Arnold Pacey tarafından kaleme alınmış olan *The History of Technology*'dir (s. 44-60). Burada yazar ilkin teknoloji tarihinden neyin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. O, teknoloji tarihi demek; aletler, makineler vs. tarihi mi yoksa sanayi tarihi mi olmalıdır sorusunu da cevaplandırmak istemiştir ki, teknoloji tarihi fabrikalar ya da ticaretin gelişim tarihi olamaz; makineler ve mühendislik tarihi olmalıdır.

Bu kitabın dördüncü makalesi Michael Mac Donald'ın *Antropological Perspectives on the History of Science and Medicine* adlı makalesidir. (s. 61-80). Bu makalede yazar, antropolojiyle bilim ve tıp tarihi arasında ne gibi bir münasebet kurulabileceğinden bahsetmektedir.

Yine bu kitabın birinci kısmının beşinci makalesi L. J. Jordanova'nın *The Social Sciences and History and Medicine* adlı makalesidir (s. 81-96). Yazar bu makalede sosyal bilimlerle bilimin ve de tıp tarihinin ilişkilerini anlatmaktadır.

Kitaptaki altıncı makale Margaret M. Growing'in *The History of Science, Politics and Political Economy* adlı makalesidir. (99-115). Bu makalede bilim, ekonomi ve siyaset arasında, daha çok son 40 yıl içindeki münasebet ele alınıp açıklanmıştır. Bu münasebetle konuyla ilgili olarak kurulmuş olan araştırma enstitüleri konusunda da bilgi verilmektedir. Diğer makalelerde olduğu gibi, bu makalenin sonunda da güzel bir bibliyografya yer almaktadır.

Eserdeki yedinci makale, Paul Wood'un *Philosophy of Science in Relation to History of Science*'dir. (s. 116-133).

Burada yazar, ilkin, 1750 ve günümüze kadar, yani onsekizinci yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar bilim ve felsefenin gelişim çizgisini verir ve bilimsel anlayışta ne gibi bir değişiklik meydana geldiğini açıklar. Nihayet tarih ve bilim felsefesi arasında ne gibi bir münasebet olduğunu ele alır.

Kitabın ikinci kısmı üç makaleden meydana gelmiştir. İlk kısımda olduğu gibi, buradaki makaleler de farklı farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış olup, arkalarında bibliyografyalar bulunur.

Bu bölümün ilk makalesi, kitabın editörü Pietro Corsi'nin *Guide to Bibliographical Sources*'u olup, (s. 137-156), burada yazar, ilkin bibliyografik yardımcılarından bahseder. Burada bibliyografik bilgiler temin edebileceğimiz, çeşitli eser adları zikredilmektedir. Burada sadece bibliyografik eserler yer almaz, aynı zamanda çeşitli dergi adları verilerek konuyla ilgili bilgi tamamlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca makalenin arkasına ilave edilen bibliyografya da yine konuya ilgi duyan kişi açısından önem taşır.

İkinci kısmın ikinci makalesi, ve kitabın dokuzuncu makalesi, Paul Weindling'in *Periodical Literatur and Societies* adını taşımaktadır. (s. 157-171). Burada çeşitli bilim tarihi ve tıp tarihi dergileri hakkında bilgi verilmektedir. Makalenin arkasında yer alan bibliyografyası ise daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler için yol gösterici mahiyet taşır.

Bu kısmın son makalesi, ve kitabın onuncu makalesi, yine Paul Weindling'in *Research Methods and Sources* yazısıdır. (s. 173-194). Burada araştırma yöntemleriyle ilgili eserlerden bazıları hakkında bilgi verilir, ve kitabın diğer makalelerinde de olduğu gibi, konuyla ilgili ayrıntılı bir bibliyografya sunulur.

Kitabın üçüncü kısmında, dokuz makale bulunmaktadır. Bunlar daha çok özel konulara dönüktür. Bunlardan onbirinci makale, Gian Arturo Ferrari'nin Mario Vegetti ile birlikte kaleme almış olduğu *Science, Technology, and Medicine in the Classical Tradition*'dir (s. 197-220). Matematik, astronomi, fizik, mekanik ve eski tıp konusundaki yapılmış ve yapılan araştırmalar konusunda bilgi vermektedir.

Kitabın onikinci makalesi, C.B. Schmitt'in bir makalesi olup, *Recent Trends in the Study of Medieval and Renaissance Science* adını taşımaktadır. (s. 221-240). Daha çok, makalede söz konusu tarihler arasında araştırma çalışmalarından ve konuyla ilgili neşriyattan söz edilir.

Onüçüncü makale ise G.L., E. Turner'in *Scientific Instruments* adlı makalesidir. (s. 243-258). Teknoloji tarihi çalışmalarından ve kütüphanelerden söz edilir. Tahmin edileceği gibi söz konusu edilen teknik müzeleri ile bu konudaki eserlerin bulunduğu kütüphanelerdir.

Ondördüncü makale matematik bilimlerle ilgilidir. S.A. Jayawarden'in *Mathematical Sciences* adlı bu makalesi matematik bilimlerin tarihi ile ilgili olarak bilgi verirken, kitabın onbeşinci makalesi olan Simon Schaffer'in *History of Physical Sciences* adlı makalesinde (s. 285-314) fiziki bilimlerin tarihi gelişimi, onaltıncı makalede ise kimya tarihi hakkında bilgi verilmektedir. (W. Brock, *History of Chemistry*, s. 317-346).

Onyedinci makalede, yani David Ellison Allen'in *Life Science: Natural History*. (s. 349-360) tabii bilimler tarihi öz olarak verilir; onsekizinci makalede ise (Marga-

ret Pelling, *Experimentalism and the Life Science*, s. 361-378) 1800 tarihinden günümüze kadar olan tabii bilimler adına yapılan gelişmeler ele alınmıştır.

Kitabın ondokuzuncu makalesi, tıpla ilgili olup, Margaret Pelling'in *Medicine Since 1500* adını taşımaktadır.

Eserin dördüncü kısmında, daha çok coğrafik bölgelere göre bilim ve tıp tarihi konularında yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir; konuyla ilgili bibliyografyalar sunulur.

Buradaki ilk makale Edward H. Beardsley'in *The History of American Science and Medicine*. (s. 411-435), ikinci makale Emillie Savage-Smith'in *Islamic Science and Medicine* adlı makalesidir. (s. 437-455). Burada bir iki paragraf genel bilim tarihine ayrılmış, daha sonra konu ile ilgili bilgi verilmeğe başlanmış ve diğer makalelerde de görüldüğü gibi, bibliyografya verilmiştir.

Kitabın yirmi ikinci makalesi, T.J. Patterson'un *Science and Medicine in India* (s. 457-475) ve kitabın makalesi Christopher Cullen'in *Science and Medicine in China* (s. 476-499) adlı makalesidir.

Eserin sonundaki *Bibliography of Journals* kısmı. (s. 501-508). G. Sarton'un *A Guide to the History of Science, A First Guide for the Study of the History of Science with Introductory Essays on Sciences and Tradition* adlı 1952'deki yazısından yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu kitapta, bu bilgilere "Historical Abstracts"da çıkan bilim, teknik, coğrafya ve keşiflerle ilgili bibliyografya ilave edilmiştir. Bilindiği gibi bu abstraktlar 1955 yılından itibaren üç kısım halinde basılmıştır: 1-*A Modern History Abstracts* (1450-1914), 2-*Twentieth Century Abstracts* 3-*America: History and Life*.

Eserin sonunda ise, onun kullanımına bir hayli yardımcı olabilecek nitelikte bir indeks ilave edilmiştir. (s. 508-530).

Yukarıda verilen ayrıntılı bilgiden de anlaşılacağı gibi, bu eser araştırmacılara, daha çok el kitabı olarak hizmet etmek üzere, onlara bibliyografik yönden yol göstermek için kaleme alınmıştır. Genellikle kitapta son döneme, yani ondokuzuncu yüzyıla daha çok ağırlık verilmektedir. Yukarıda zikredilen konularda, ondokuzuncu yüzyıl ve de yüzyılımızda yazılıp, basılmış eserler de sunulmuştur.

O halde netice olarak, diyebiliriz ki, bu eser tarihî perspektif içinde bilim ve felsefe araştırması yapacak olanlar için iyi bir rehber niteliğindedir.

ESİN KÂHYA

